

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tal-11 ta' Mejju, 2004

Citazzjoni Numru. 1546/1999/1

**Onor. Dr Eddie Fenech Adami; Onor. Dr Tonio Borg;
Onor. Prof. Josef Bonnici; Onor. Dr Louis Galea;
Onor. Dr Joe Borg; Onor. John Dalli; Onor. Dr Louis
Deguara; Onor. Ninu Zammit; Onor. Dr Lawrence
Gonzi; Onor. Ċensu Galea; Onor. Dr Austin Gatt**

Versus

Malta Labour Party; Frans Ghirxi

Din il-kawża hija dwar libell famuż.
Iċ-ċitazzjoni tgħid illi b'artikolu taht l-isem "*IRRESPONSABBLI:
GĦALIHOM AKTAR LUSSU .... Infieq f'Karrozzi Ġodda*",
pubblikat f'paġna 23 tal-*ħarġa* tat-28 ta' Ġunju 1999 ta' *L-
Orizzont*, li tiegħu l-konvenut Partit Laburista huwa l-awtur
u l-konvenut Ghirxi huwa l-EDITOR, ġew attribwiti lil kull
wieħed mill-atturi fatti determinati li huma foloz u
jagħtuhom malafama, għax bil-ħsieb li jesponuhom għar-
redikolu jew għad-disprezz tal-pubbliku. Billi għalhekk
igħidu illi kull wieħed minnhom għandu l-jedd għad-danni

taħt l-art. 28 tal-Liġi ta' l-Istampa għal Kap. 248ħ, l-atturi fetħu din il-kawża u qegħdin jitolbu illi l-qorti:

1. tgħid illi l-pubblikazzjoni fuq imsemmija hija libelluża u malafamanti għal kull wieħed minnhom, u tesponi lil kull wieħed minnhom għad-disprezz u għar-redikolu tal-pubbliku; u
2. tikkundanna lill-konvenuti jħallsu lil kull wieħed mill-atturi dik is-somma li tiffissa l-qorti f'ammont li ma jkunx aktar minn ħamest elef lira (Lm5,000) bħala danni għall-malafama skond l-art. 28 tal-Liġi ta' l-Istampa.

Qegħdin jitolbu wkoll l-ispejjeż tal-kawża.

Il-konvenut *Malta Labour Party* ressaq dawn l-eċċezzjonijiet:

1. safejn l-eċċipjent kien imħarrek bħala "awtur", it-talbiet ta' l-atturi ma jistgħux jintlaqgħu għax korp morali ma jistax "jikteb", u għalhekk l-eċċipjent għandu jinħeles mill-ħarsien tal-ġudizzju;

2. il-pubblikazzjoni ma hijiex libelluża; u

3. il-pubblikazzjoni hija "espressjoni ta' l-opinjoni u apprezzament, jew *value judgement*, ta' l-awtur tagħha", u tagħmel *fair comment* li huwa ammissibbli kemm taħt il-Liġi ta' l-Istampa kif ukoll taħt il-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem u l-Libertajiet Fondamentali.

Il-konvenut Frans Ghirxi ressaq l-eċċezzjoni illi hu b'ebda mod ma illibella jew għamel malafama lill-atturi iżda biss inqeda bil-jedd li jwassal tagħrif lill-qarrej, bil-jedd li jagħmel *fair comment* u dak li jagħmel *value judgement*.

B'nota tad-29 t'April 2004 l-attur Onor. Dr Eddie Fenech Adami, illum l-Eċċ. Tiegħu l-President ta' Malta, ċeda l-kawża minħabba l-ħatra tiegħu ta' President.

Qabel ma nidħlu fil-meritu tal-kawża nqisu l-eċċezzjoni preliminari tal-*Malta Labour Party* li trid illi l-partit jinħeles mill-ħarsien tal-ġudizzju għax, bħala korp morali, ma jistax ikun l-awtur tal-pubblikazzjoni.

It-tieni artikolu ta' l-Att dwar l-Istampa, fit-tifsiriet tal-kliem, igħid illi l-kelma "persuna" tinkludi korp ta' persuni sew jekk ikollhom personalità ġuridika distinta sew jekk le. Il-liġi għalhekk tolqot mhux persuni fiżiċi iżda wkoll persuni morali bħala ma hu l-eċċipjent. Barra minn hekk, il-pubblikazzjoni stess turi illi saret mill-Uffiċċju Informazzjoni tal-partit konvenut, li b'hekk ħa fuqu r-responsabbiltà għaliha.

L-eċċezzjoni hija għalhekk miċħuda.

Il-pubblikazzjoni li minnha qegħdin jilmentaw l-atturi tikkonsisti fil-kliem "*IRRESPONSABBLI: GĦALIHOM AKTAR LUSSU .... Infieq f'Karrozzi Ġodda*", imbagħad jidher ritratt ta' wiċċ kull wieħed mill-atturi, b'ċifra li turi somma flus taħt kull ritratt, u, aktar 'l isfel il-kliem "*GĦALIK AKTAR TAXXI ....*" Imbagħad, ħdejn ritratt ieħor ta' l-attur Onor. John Dalli, hemm silta minn diskors li jingħad li sar minnu fil-25 ta' Novembru 1998. Din is-silta tgħid hekk:

From year to year, we should ensure that we keep to our objective of increasing our revenue more than our expenditure. If, notwithstanding these efforts, these targets are not met than we shall resort to sustainable taxation to make up for the imbalance.

Aktar 'l isfel hemm il-kliem "*lż-żejt tela' f'wiċċ l-ilma*", u taħt nett jissemma l-Uffiċċju Informazzjoni tal-partit konvenut bħala dak li hu responsabbli għall-pubblikazzjoni.

Min jara din il-pubblikazzjoni ma jistax ma jifhimx illi kull wieħed mill-atturi, li kienu lkoll ministri tal-gvern, nefaġ iċ-ċifra murija taħt ir-ritratt ta' wiċċu fuq karrozza ta' lussu għall-użu personali tiegħu. Biex iħallsu għal dan il-lussu li jgawdu l-atturi, il-poplu jkollu jħallas aktar taxxi.

Mix-xhieda ħareġ illi tassew illi d-dikasteru li għalih kien responsabbli kull wieħed mill-atturi kien nefaġ somma qrib dik murija taħt ir-ritratt tal-ministru li kien imexxi dak id-dikasteru, iżda, ħlief fil-każ tal-Ministru għall-Argikoltura u Sajd (L-Onor. Ninu Zammit) u l-Ministru għall-Affarijiet Barranin (L-Onor. Dr Joe Borg), il-karrozzi nxtraw mhux għall-użu tal-ministru iżda għad-dipartiment, u f'xi każijiet inxtrat aktar minn vettura waħda għax hekk kien jeħtieġ id-dipartiment.

Li tgħid illi karrozza hija lussu hija kument u apprezzament ta' fatt; li kieku l-konvenuti waqfu hemm ma kienx ikun hemm malafama. Li iżda tallega illi l-karrozzi nxtraw għat-tgawdija ta' l-atturi hija allegazzjoni ta' fatt determinat u, ħlief fil-każ ta' l-Onor. Ninu Zammit u l-Onor. Joe Borg, hija allegazzjoni ta' fatt falz għax il-karrozzi ma nxtrawx biex igawduhom l-atturi. Ukoll fil-każ ta' l-Onor. Joe Borg, hemm allagazzjoni ta' fatt falz, għax min jara l-pubblikazzjoni jifhem illi l-Onor. Borg xtara karrozza waħda għalih li tiswa tlieta u għoxrin elf lira (Lm23,000) meta fil-fatt b'dak il-prezz inxtraw tliet

karrozzi, waħda għall-ministru u t-tnejn l-oħra għal funzjonarji oħra tad-dikasteru.

Għalhekk fil-każ ta' l-atturi kollha ħlief fil-każ ta' l-Onor. Ninu Zammit, kien attribwit lilhom fatt determinat — li xtraw għall-użu tagħhom karrozza li tiswa daqskemm muri taħt ir-ritratt ta' wiċċhom — li huwa falz. Il-konvenuti ma għamlux *fair comment* iżda, billi xandru fatti foloz, qarrqu bil-qarrejja biex iwassluhom li jagħmlu ġudizzju ħażin għax mibni fuq fatti foloz. B'dan il-mod taw malafama lill-atturi.

Fil-każ ta' l-Onor. Ninu Zammit, tassew illi d-dikasteru ta' dan nefaq ħdax-il elf u sitt mitt lira (Lm11,600) — ffit anqas mit-tnax-il elf lira (Lm12,000) li tgħid il-pubblikazzjoni — għall-użu tal-ministru: dak huwa fatt u l-konvenuti għandhom jedd jgħidu illi fil-fehma tagħhom karrozza ta' tnax-il elf lira (Lm12,000) għall-użu ta' ministru hija lussu; il-qarrej imbagħad jara hu jaqbilx ma' dan l-apprezzament jew le, ladarba għandu l-fatti korretti quddiemu. Fil-każ ta' l-atturi l-oħra, iżda, ma ngħatawx fatti korretti iżda fatti foloz.

Għalkemm saret malafama lill-atturi kollha (ħlief l-Onor. Ninu Zammit), aktar hija gravi l-malafama fil-każ ta' l-Onor. Tonio Borg, l-Onor. Josef Bonnici, l-Onor. Louis Galea, l-Onor. Joe Borg u l-Onor. John Dalli, billi ċ-ċifra murija taħt ir-ritratt ta' dawn hija qawwija u min jara dik iċ-ċifra jasal biex jemmen illi xtraw karrozza tassew lussuża għat-tgawdija tagħhom; fil-każ ta' l-atturi l-oħrajn, min jara l-pubblikazzjoni, ukoll jekk jasal għal ġudizzju ħażin għax dejjem mibni fuq fatti foloz, ma jasalx għal ġudizzju hekk aħrax għax in-nefqa hija anqas.

Il-*quantum* tad-danni għandu jkun proporzjonat mal-gravità tal-malafama.

Għalhekk il-qorti, fil-waqt li tiċċhad l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti u tgħid illi taw malafama lill-atturi kollha ħlief lill-Onor. Ninu Zammit, tillikwida d-danni ta' l-Onor. Tonio Borg, l-Onor. Josef Bonnici, l-Onor. Louis Galea, l-Onor. Joe Borg u l-Onor. John Dalli fis-somma ta' disa' mitt lira (Lm900) kull wieħed, u tillikwida d-danni ta' l-Onor. Louis Deguara, l-Onor. Lawrence Gonzi, l-Onor. Ċensu Galea u l-Onor. Austin Gatt fis-somma ta' ħames mitt lira (Lm500) kull wieħed; tikkundanna lill-konvenuti flimkien iħallsu lil

Kopja Informali ta' Sentenza

kull wieħed mill-atturi s-somma likwidata bħala danni favur
dak l-attur.

L-Onor. Ninu Zammit għandu jhallas l-ispejjeż tiegħu; l-
ispejjeż l-oħrajn kollha jhallasuhom il-konvenuti flimkien.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----